

Magyar Agrár- és Élettudományai
Egyetem
Neveléstudományi Intézet
csecsemő- és kisgyermeknevelő szak

Olvasóvá nevelés

A bontakozó literáció megfigyelése a bölcsődében

A konzulens neve, beosztása:
Dr. Gombos Péter egyetemi docens

Készítette:
Szalai Martina Kármén

Kaposvár
2023

Tartalom

BEVEZETÉS	3
DE MIÉRT NEVELJÜK A GYERMEKET OLVASÓ FELNÖTTÉ?	5
MIKOR KEZDJÜK EL AZ OLVASÓVÁ NEVELÉST?	8
MIVEL KEZDJÜK AZ OLVASÓVÁ NEVELÉST	10
DE MI IS A MESE VALÓJÁBAN?	13
A MESEOLVASÁS JELENTŐSÉGE	14
A MESÉLÉS CÉLJA	18
A mesélés és a szociális kompetencia	20
A mesélés és az anyanyelvi készség	22
HOGYAN KEZDJÜK EL?	24
HOGYAN MESÉLJÜNK NÉPMESÉT?	29
A BONTAKOZÓ LITERÁCIÓ	31
A BÖLCSŐDE ÉS A BONTAKOZÓ LITERÁCIÓ	32
ÖSSZEGZÉS	36
FELHASZNÁLT IRODALOM	39

Bevezetés

„Az olvasóvá nevelés komplex folyamat, sok tényezővel.”¹

Olvasóvá nevelés. De ki is az olvasó valójában? Vagy még fontosabb kérdés lehet: ki a *jó olvasó*? „Az a jó olvasó, akinek az olvasás örömet, élvezetet okoz, mert át tudja élni a hősök sorsát, azonosulni tud velük, ez megmozgatja, felidézi érzelmeit, és ebben az érzelmileg megragadott állapotban tágul a világról való tudása és önmagáról való tudása is.”²

Az olvasás gyermekkorom óta nagyon közel áll hozzám. A szüleim, illetve nagyszüleim már egész kicsi korom óta igyekeztek az olvasás szeretetére nevelni, kisgyermekkorai könyveim a mai napig megvannak otthon, egy dobozba eltéve. Az olvasás szeretete édesapámtól származik, hiszen ő is nagyon szerette, szereti ezzel tölteni az idejét, és neki is rengeteg könyve van otthon. Mi a nővéremmel az évek alatt szintén sok könyvet gyűjtöttünk össze, melyek közül mind a ketten mindet el is olvastuk. Mi tehát jó úton indultunk el, s talán jó utat is jártunk be, de úgy gondolom, a gyermekek olvasóvá nevelésének fontossága a mai világban már nem kap annyi figyelmet, mint amennyit szentelni kellene neki. A tanulmányaim során bölcsődei gyakorlatokat teljesítettem, egyik helyen néhány napot, másutt egy hetet töltöttem el, az utolsó összefüggő gyakorlatom pedig hat hétig tartott. Ezek során a gyakorlatok során gyakran tapasztaltam azt, hogy vannak olyan gyermekek, akiket egyszerűen nem érdekelnek a képes-, valamint mesekönyvek. A bölcsődei intézményekben való tartózkodásunk során különböző megfigyeléseket kellett végrehajtanunk, ahol több alkalommal is előjött az, amikor egy képeskönyv-nézegetést vagy egy mesélési tevékenységet kellett megfigyelnünk, illetve végrehajtanunk. Mivel bölcsődében szeretnék majd dolgozni a tanulmányaim elvégzése után,

¹ Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? – Tanulmányok az olvasóvá nevelésről, Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 8.

² Vekerdy Tamás: A meséléstől az olvasásig. Szávai Ilona (szerk.): Az olvasás védelmében. Budapest: Pont Kiadó, 2010. p. 35.

kötelességemnek érzem azt, hogy a leendő csoportomba járó gyermekekkel megszerettessem az olvasást, és hozzájárulhassak ahhoz, hogy olvasni szerető felnőttekké válhassanak később. Ez nyilván érdekesen hangzik, mivel a bölcsődében dolgozó személyek általában 0–3 éves korig foglalkoznak a gyermekekkel, és ilyenkor még a kicsik – természetesen – nem tudnak, illetve nem is tanulnak még egy jó ideig olvasni. Akkor hogyan is értem ezt? Valamint, mit értek azalatt, hogy a gyermekek „olvasóvá nevelése” ilyen fiatal korban? Szakdolgozatomban ezt szeretném bővebben kifejteni, hogy mikor, illetve hogyan érdemes elkezdni a gyermekekkel a könyvek megszerettetését, valamint a bölcsődei tevékenységek keretein belül hogyan zajlik ennek a menete.

De miért neveljük a gyermeket olvasó felnőtté?

Az olvasásnak személyes véleményem szerint és szakirodalmi források szerint is pozitív hatásai vannak, ha már egyéves kor előtt mesélünk, felolvasunk a gyerekeknek.³ A felnőttek életében is jelentős szerepet tölt be az olvasás. Az ismeretterjesztést, tudásbővítést és munkavégzést leszámítva is számos jó hatást gyakorol rájuk. Az olvasás segít a konfliktusok kezelésében, illetve azok feldolgozásában, ezáltal az olvasó embereknek könnyebben birkózhatnak meg lelki eredetű problémákkal. „Tudjuk, hogy azok a felnőttek, ifjak, kamaszok, akik jó olvasók, sikeresebben dolgozzák fel konfliktusaikat, bajaikat, sokkal kevésbé vannak kiszolgáltatva lelki (és testi) megbetegedések, vagy netán személyiségük roncsoló ön- és közveszélyes sodródásoknak.”⁴ De mindenekelőtt: „Az olvasás – ha élvezetet okoz – segít élni. Átélni és túlélni is.”⁵

Néhány ember úgy véli, hogy a mesék egyáltalán nem alkalmasak a gyermekek számára, hiszen irreális elemeket tartalmaznak, tehát nem valóságosak, és ezáltal a gyermekek nem fogják tudni a mesét és a valóságot szétválasztani. Mások szerint túl ijesztő lehet a gyermekek számára. Talán nem meglepő, hogy a gyermek magától is hisz a csodákban, nem kell meséket olvasni hozzá neki.⁶ Őket a mesék éppen a varázslatos tartalmuk miatt nyűgözik le, és kicsit nagyobb korban már azonosulni tudnak a hőssel, átélik az izgalmakat, és élvezik, hogy a képzeletükben mindent megpróbálhatnak.⁷ „A mese az ember egész életében szerepet

³ Pompor Zoltán: Így mesélj, hogy olvasson – Gyakorlati tanácsok az olvasóvá neveléshez. Alföldi Nyomda Zrt: Móra – BOOKR KIDS Kft., 2019. p. 32.

⁴ Vekerdy Tamás: I. m. p. 35.

⁵ Uo.

⁶ Bocsák Veronika – Benkő Zsuzsanna – Hölgyesi Györgyi: Olvass nekem! Kaulauz szülőknek, óvónőknek, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében. Budapest: Trezor Kiadó, 1995.

⁷ Bartos Éva: Éltető Irodalom – Könyv, olvasás, irodalom. In: Uő (szerk.): Segített a könyv, a mese. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 1999. p. 12.

játszik. A felnőtt személyiséget meghatározzák a gyermekkori meseélmények is. A mese az ember egész életében szerepet játszik. A felnőtt személyiséget meghatározzák a gyermekkori meseélmények is.”⁸ „A mese varázsa, a meséből áradó optimista életfilozófia erőt ad az embernek a mindennapok küzdelmeiben.”⁹

„A mesét hallgatóban, olvasóban reményt kelt az, hogy az életben a leggyengébbek is boldogulhatnak. Nem a morális kérdések fontosak, hanem a boldogulás lehetőségének hangsúlyozása. Ezáltal a mese segíti az önismeret és az önbizalom fejlődését, megerősíti a gyermeket abban, hogy képes önállóan cselekedni, képes akarátát, adottságait, én-erejét egy pozitív jövőkép érdekében mozgósítani.”¹⁰ Én akkor szeretek a legjobban olvasni egy könyvet, amikor az életben valami miatt elakadok, vagy nem vagyok biztos magamban. Olyankor emel fel egy könyv a legjobban, és reményt ad, hogy ha még most kilátástalannak is tűnik a helyzetem, a végén minden megoldódik, és minden rendben lesz. Számomra egy könyv támaszt nyújt a nehéz élethelyzetekben, vagy akkor, amikor kicsit stresszesebb időszakom van. Az olvasás nagyon jól kizökkent a saját problémáim közül, és amikor a végén leteszem a könyvet, mindig nyugodtan térek vissza a „valóságba”. Úgy vélem, azért fontos hogy ezt a lehető legtöbb ember megtapasztalja, mert egy átlagos embernek a mindennapjait rendkívül stresszesnek vélem. Nagyon sok ingernek vagyunk kitéve nap, mint nap. Viszont, ha én egy nagyon stresszes nap végén leülök olvasni, akkor szinte úgy kell kivenni a kezemből azt a könyvet, amit éppen elmerlyedve olvasok, hogy azért aludjak is valamit, mert annyira nem veszek tudomást a körülöttem zajló valóságról, ha magával ragad egy-egy történet. Ez az elsődleges, amiért fontosnak tartom, hogy egy felnőtt olvasson gyakran könyvet. Hiszen, kinek ne lenne szüksége egy kis stressz leveze-

⁸ Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. Kapocs, 2010. p.11.

⁹ Uo. p.13.

¹⁰ Uo.

tésre, vagy kikapcsolódásra, vagy ki ne szeretné kicsit kizárni a külvilágot, vagy a saját problémáit egy kis időre egy nagyon hosszú nap végén. De ahhoz, hogy felnőtt korunkra ilyen formában megszeressük az olvasást, vajon mikor kell először könyvnek lennie a kezünkben?

Mikor kezdjük el az olvasóvá nevelést?

„Meggyőződése, hogy a mesélésre ugyanúgy igaz, amit Kodály Zoltán a zenei nevelésről mondott 1948-ban, Párizsban, egy művészeti nevelésről szóló gyermeknap konferencián: *„Arra a kérdésre, hogy mikor kezdődjék a gyermek zenei nevelése, azt találtam felelni: kilenc hónappal a születése előtt. Első percben tréfára vették, de később igazat adtak. Az anya nem csak testét adja gyermekének, lelkét is a magáéból építi fel...Még tovább mennék: nem is a gyermek, az anya születése előtt kilenc hónappal kezdődik a gyermek zenei nevelése.”*¹¹ „A kisgyermekkorban spontán meseélvezetből tudatosan felkészült, műélvezetre nyitott befogadói magatartás alakulhat ki.”¹² Úgy vélem, az olvasóvá nevelést sokkal korábban kell elkezdni, mint ahogy a gyermekek megtanulnak olvasni. „Mert az olvasóvá nevelés nem az iskolában kezdődik. De még csak nem is az óvodában. Aki mese- és beszédhiánnyal érkezik az oviba, abból majdnem bizonyosan nem-olvasó felnőtt lesz. Az olvasóvá nevelés első számú felelőse tehát maga a szülő, aki nem azzal segítheti elsősorban a folyamatot, hogy példát mutat (az olvasás és a könyvek szeretetére, tiszteletére), hanem azzal mesél.”¹³ „Aki próbálta, tudja: már akkor is mesélhetünk, amikor a gyerek még nem is beszél!”¹⁴.

Tanulmányaim során több óra keretein belül is szó esett arról, hogy a gyermekek már megszületésük előtt is hallják a külvilág zajait az „édesanyján keresztül”. Ezért érdemes már a gyermek születése előtt felolvasni

¹¹ Kádár Annamária – Kerekes Valéria: Mesepszichológia a gyakorlatban – Az önbecsülés és a küzdőképesség megalapozása gyermekkorban. Gyomai Kner Nyomda Zrt.: Kulcslyuk Kiadó, 2017. p.117.

¹² Bartos Éva: I. m. p. 12

¹³ Boldizsár Ildikó: Kiből lesz az olvasó? Ötletek, módszerek szülőknek, pedagógusoknak. Bp.: Animus Kiadó 2006, p. 20.

¹⁴ Vekerdy Tamás: I. m. p. 33.

neki a kedvenc versünket vagy mesénket, vagy énekeljük el neki a kedvenc dalunkat.¹⁵ Tudjuk azt is, hogy mekkora jelentősége van annak, hogy az anya vagy az édesapa beszél a gyermekéhez, aki még nem jött a világra. Ezért úgy gondolom, hogy a gyermekeknek már a megszületésük előtt is el lehet kezdeni olvasni rövid történeteket, hiszen ez ugyanúgy meg tudja őket nyugtatni egy olyan szituációban, amikor az édesanya feszült helyzetbe kerül. Ezt nagyon fontosnak tartom, mert a gyermekek megszületésük előtt megismerkednek azokkal az érzésekkel, amelyeket az édesanya az áldott állapota alatt tapasztal. Sok embernek fogalma sincs róla, hogy mekkora jelentőséggel bír az, hogy egy pici gyermek kezébe képeskönyvet adunk, és elmondjuk neki azt, hogy mit lát, mi történik azon a képen. Ez az egyik oka annak, hogy a gyermekek jóval előbb tudnak „olvasni”, mint ahogy azt nagyon sok ember gondolná. Az olvasóvá nevelés már ott elkezdődik, amikor a szülő rövid történeteket kezd el mesélni a nagyon pici gyermekének, valamint képeskönyvet ad a kezébe. A hangos felolvasását nem lehet túl korán elkezdni, viszont hosszú távon kifizetődik. A felolvasással hozzájárulunk ahhoz, hogy jobb olvasó, jobb értő, majd később jó tanuló legyen belőle.¹⁶

Mivel nem lehet elég korán elkezdni, ezért érdemes már az elején a csecsemőnek is kialakítani egy könyvespolcot, ahonnan bármikor le tud venni kedve szerint egy könyvet.¹⁷ Természetesen ezek a kötetek ilyenkor még „tárgyként” érdekesek számára, nem a bennük lévő történet(ek) miatt.

¹⁵ Pompor Zoltán: Így mesélj, hogy olvasson. Bp.: Móra – BOOKR KIDS Kft., 2019. p. 30.

¹⁶ Pompor Zoltán: Közös szenvedélyünk az olvasás. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? : Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014. p.14.

¹⁷ Uo. p.33–34.

Mivel kezdjük az olvasóvá nevelést

„Azok a gyermekek olvasnak többet, akiknek a szülei is rendszeresen olvasnak, akik otthon ún. könyves környezetben nőnek fel, s vannak saját könyveik is.”¹⁸ A gyermekek számára az elsődleges példa a szülő, a körülötte levő felnőtt is – bölcsődében a kisgyermeknevelő, óvodában az óvodapedagógus. („A gyermek első modelljei a szülei, őket utánozza, tőlük veszi a magatartásmintákat (...).”)¹⁹ Ezért feltehetően, ha a szülő kezében a gyermek könyvet lát, a gyermek követni fogja a példáját. „Ha a családban a szülők és a testvérek olvasnak (és ez csak akkor valószínű, ha nagyon mérsékelten és előre kiválasztó önfegyellemmel nézik a televíziót, videót pedig nemigen használnak), akkor két és fél, hároméves gyerek már könyvet kér – mert utánoz -, és lapozgatva nézi a képeket, a délutáni vagy esti elalvás előtt. Ez is az olvasás, a könyvforgatás előiskolája, a mesehallgatással együtt.”²⁰

Nagyon fontos, hogy a gyermekek kezébe életkorukhoz megfelelő „olvasmányokat” adjunk. Az olvasóvá nevelésnél talán az egyik legfontosabb szempont a tartalmában és terjedelmében is legjobb, legmegfelelőbb könyv kiválasztása.²¹ Az olvasóvá nevelés kezdődhet még ott is, amikor az édesanya hangosan felolvas a gyermekének, még a megszületése előtt. Ezek a tevékenységek nincsenek életkorhoz kötve, minél előbb történnek, annál jobb. A gyermekek bontakozó literációjának első lehetséges eszköze a képeskönyv. „Már egyéves kora előtt nézegethetünk vele képeskönyveket, megnevezve a könyvben szereplő személyeket, állatokat, tárgyakat.”²² Ez lesz az, amit a gyermek kezébe vehet, megrágcsálhat, mi pedig

¹⁸ Bocsák Veronika – Benkő Zsuzsanna – Hölgyesi Györgyi: Olvass nekem! - Kalauz szülőknek, óvónőknek, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében. Budapest: Trezor Kiadó, 1995. p.10.

¹⁹ Ua. p. 10.

²⁰ Vekerdy Tamás: I. m. p. 33–34.

²¹ Boldizsár Ildikó: Kiből lesz az olvasó? Ötletek, módszerek szülőknek, pedagógusoknak. Budapest: Animus Kiadó, 2006. p.18.

²² Uo. p. 23.

a szókincsét bővítve is elmondhatjuk neki, hogy mit lát a képen. Érdekes minél egyszerűbben elmondani neki, mi az, amit lát. Ekkor még inkább tömondatokban érdemes mesélni, nem kell törekedni több tagmondatos, bonyolult nyelvtani szerkezetű szövegek elmondására.²³ Másfél-két éves kor körül lehet már olyan rövid történeteket mesélni nekik, amelyekbe bele tudják képzelni magukat. Ezek akár szólhatnak a napi tevékenységeikről, napi történésekről. A lényeg, hogy a gyermek tudja, hogy róla van szó. Ezek az úgynevezett 'én-mesék' fontos szakaszát jelentik a fejlődésnek. E történetek is inkább egyszerűek, és a gyermek mindennapjairól, pontosabban a nap egyes epizódjairól szólnak. A kicsi tudja, hogy az egyes szám harmadik személy mögött valójában ő húzódik meg, és a mesében boldogan éli át újra mindazt, ami megtörtént vele²⁴. Ezek után következhetnek majd a rövid állatmesék.²⁵

A könyvből mesélés mellett érdemes megemlíteni a fejből mondott népmeséket is, hiszen abban az esetben, ha így mesélünk, akkor jóval nagyobb hangsúlyt tudunk fektetni a megélésre és a feldolgozásra, valamint egyből tudunk reagálni a gyermekek rezdüléseire, emellett pedig meg tudjuk válaszolni kérdéseiket is.²⁶ Azonban semmiképp sem szorulhat háttérbe a könyvből mesélés sem, hiszen nagyon fontos, hogy minél korábban lássanak könyveket, mert attól kezdve fog igazán értéket képviselni számukra egy könyv.²⁷

A népmesék csodálatos tulajdonsága, hogy nincs szükség arra, hogy mindig szó szerint ugyanúgy meséljük el őket. Nem kell ragaszkodni ahhoz, hogy mindig mindent elmondjunk benne, hiszen az elején senkinek sem fog olyan könnyen menni a könyvnélküli, fejből mesélés.²⁸ A nép-

²³ Uo. p. 24.

²⁴ Uo.

²⁵ Uo.

²⁶ Kovács Marianna – Stiblar Erika: A népmese megélésének szerepe az olvasóvá nevelésben. In: Gombos Péter (szerk.): Kie az olvasás? : Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 50.

²⁷ Pompor Zoltán: Így mesélj, hogy olvasson. I. m. p. 30.

²⁸ Uo. p. 50.

mesék nem túl régmódiak a kisgyermek számára, hiszen régi életbölcsekségeket őriznek, amelyet nagyon izgalmasak számukra, ezért bátran választhatjuk ezeket a történeteket is számukra. „A mese életkorfüggő is: az egyes mesetípusok befogadására a gyermek más-más életszakaszban válik éretté.”²⁹

²⁹ Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. I. m. p.11–12.

De mi is a mese valójában?

„A mese az egyetlen irodalmi műfaj, amely utat mutat a gyermeknek, hogyan fedezze fel identitását, és hogyan találja meg helyét az életben; ráadásul még azt is elmondja, milyen tapasztalatokra van szüksége jelleme továbbfejlesztéséhez. A mese azt sugallja, hogy a boldog, tartalmas életet bárki elérheti – de csak akkor, ha nem futamodik meg a veszélyek elől, mert az igazi identitáshoz csakis rajtuk keresztül vezet az út. A mese azt ígéri, hogy ha valaki elindul ezen a félelmetes és kockázatos úton, a jóakarató hatalmak megsegítik, és végül eléri célját. De arra is figyelmeztet, hogy a gyávákra és kishitűekre, akik visszariadnak énjük felfedezésének kockázatától, sivár élet vár – ha ugyan nem történik valami nagyobb bajuk.”³⁰

A mese másrészt izgalmas események sorozata: lényegében a saját kalandja annak, aki a mesét meséli, de annak is, aki éppen hallgatja.³¹ Mindamellet e történetek képekre, szimbólumokra, akciókra fordítják le a világ jelenségeit, s így adnak lehetőséget a tudattalan feszültségek elaborációjára. A mesehallgatás során a belső képalkotás révén a gyerek tudattalan szorongásait, feszültségeit képes feldolgozni a meg- és átéléssel.³² A mese a legfontosabb eszköz arra, hogy a gyermekek érzelmi intelligenciáját fejlesszük, valamint a mese egy olyan „lelki táplálék”, amely a gyermek(ek)ben örökre nyomot hagy.³³ A mesék ugyanakkor a gyermekek eszközei arra, hogy megismerjék a világot.³⁴ Tele vannak ellentétekkel, szélsőségekkel, és ezek a gyermekek segítségére vannak abban, hogy

³⁰ Bettelheim, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. (fordítás) Debrecen: Gondolat Könyvkiadó, 1988. p. 34.

³¹ Nyitrai Ágnes: A mese, a mesélés fejlesztő hatása. In: Nagy József: Fejlesztés mesékkel. Szeged: Mozaik Kiadó, 2009. p.17.

³² Zóka Katalin: Varázseszközök az óvodában: Érzelmi, erkölcsi kompetenciák alakítása játékkal, verssel, mesével. Bp.: SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., 2007. p.8.

³³ Uo.

³⁴ Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. I. m. p.6.

megismerjék ezeket az ellentéteket, valamint a közöttük levő összefüggéseket.³⁵ A mesékben fellelhetőek vissza-visszatérő elemek, ezek lehetnek bizonyos helyzetek, fordulatok, amelyeket a gyermekek nagyon kedvelnek, hiszen ezek az ismétlődések számukra biztonságot nyújtanak.³⁶

A meséket eredetük szerint kétféle csoportba sorolhatjuk, vannak a népmesék, valamint a műmesék.³⁷ A népmesék közé tartoznak a tündérmesék, állatmesék, valamint a novellamesék.³⁸

A műmese és a népmese közötti legfontosabb különbség, hogy a műmesének ismert az írója, valamint írásban rögzítették, tehát nem szájhagyomány útján terjedt, mint a népmese.³⁹ A jó mese egy olyan varázslatos dolog, amelyet az ember nem tud kinőni, tehát egyáltalán nem lehet életkorhoz kötni.⁴⁰ „A mese nem arról szól, hogy minden rendben van, hanem arról, hogy minden rendbe hozható. Nem azt ígéri, hogy mindig győzni fogunk, hanem azt, hogy ha kitartóan próbáljuk végigjárni az utunkat, lehetőségünk van valamiféle harmónia megélésére. A mese egyik funkciója, hogy szembesítsen az élet kegyetlenségeivel, miközben fogódzókat kínál azok elviseléséhez.”⁴¹ De vajon mindez miért fontos a gyermekek számára?

A meseolvasás jelentősége

A mai világban a meseolvasás a tapasztalataim szerint egy kicsit háttérbe szorult. Sűrűn lehet olyat látni, akár az utcán sétálva, bevásárlás közben vagy éppen a tömegközlekedésen, hogy egy gyermekek a szülő tolja a babakocsiban, a gyermek pedig a kezében okostelefonon mesét néz, vagy

³⁵ Uo.

³⁶ Uo.

³⁷ Uo.

³⁸ Uo.

³⁹ Uo.

⁴⁰ Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. I m. p. 12.

⁴¹ Uo.

éppen játszik valamilyen játékkal. A bölcsődei gyakorlataim során nem-egyszer voltam szemtanúja annak, hogy a gyermek a kezében telefonnal érkezett reggel, vagy a cipőátvétel során mesét nézett azon. Családi körön belül is van olyanra személyes példám, hogy a gyermek csak úgy hajlandó étkezni, hogy a mese megy a telefonon. De nemcsak a telefon, a tévé is előtérbe került. Azonban egy elmesélt mesével összevetve az előzőek nem rendelkeznek olyan nagymértékű fejlesztő hatással. Ezek az eszközök szinte kiváltják a gyermekek képzeletét, nem ösztönzik őket a gondolkodásra, a belső képalkotásra. „A tévé nem annyira senkenti, mint inkább kisajátítja, helyettesíti, pótolja a képzeletet.”⁴² A mesék olvasása elősegíti a szülő és a gyermek közötti megfelelő kötődés kialakulását, illetve erősíti azt.⁴³ Ezek a tevékenységek megnyugtatóják a gyermekeket, nagyon meghitt pillanatok ezek számukra, hiszen ezek során leggyakrabban a szülő, vagy a nagyszülő ölében ülve hallgatják a történeteket.⁴⁴ „A felolvasás különleges, minőségi idő, amelyet a gyermekünkkel töltünk.”⁴⁵ Ezen felül a meseolvasás fejleszti a gyermekek képzeletét⁴⁶, elősegíti a világ megismerését, majd később jelentős szerepet tölt be a szókincs bővülésében, memóriájuk fejlődésében⁴⁷. Amikor olvasunk a gyermekeknek, ők ezen keresztül ismerkedhetnek meg anyanyelvükkel is. A gyermek: „Egyrészt a szépirodalom által ismeri meg és veszi át a kulturális örökséget, másrészt az irodalmi művek elősegítik a gyermek tudattalan félelmeinek, szorongásainak, vágyainak feldolgozását.”⁴⁸ A mesék által ma gyermekekben

⁴² Takács Géza: Levél egy szülőnek. In: Fenyő D. György: Kiből lesz az olvasó? Ötletek, módszerek szülőknek, pedagógusoknak. Bp: Animus Kiadó, 2006. p.34.

⁴³ Bocsák Veronika – Benkő Zsuzsanna – Hölgyesi Györgyi: I. m. p. 10.

⁴⁴ Bartos Éva: Éltető Irodalom – Könyv, olvasás, irodalom. In: Uő (szerk.): Segített a könyv, a mese. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 1999. p.11

⁴⁵ Pompor Zoltán: Közös szenvedélyünk az olvasás. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? I. m. p. 15.

⁴⁶ Bocsák Veronika – Benkő Zsuzsanna – Hölgyesi Györgyi: Olvass nekem! I. m. p. 9.

⁴⁷ Nyitrai Ágnes: A mese, a mesélés fejlesztő hatása. In: Nagy József: Fejlesztés mesékkel. Szeged: Mozaik Kiadó, 2009. p.20.

⁴⁸ Bocsák–Benkő–Hölgyesi: I. m. p. 10.

oldódik a szorongás, valamint a félelemérzet.⁴⁹ A korai mesélés hatására fejlődik a gyermek figyelme, így képessé válik a hosszabb ideig tartó koncentrációs készség elsajátítására.⁵⁰ Azáltal, hogy hallja a mesét, látja, valamint tapintja a könyvet, fejlődnek érzékszervei is.⁵¹ Tehát a meseolvasásának jelentős szerepe van a gyermekek megfelelő fejlődésében. Majd amikor már a gyermekek nagyobbacskaak lesznek, és elkezdenek érdeklődni a világ iránt, akkor a saját kezükbe is tudják majd fogni a képeskönyveket. Élvezik, hogy lapozgathatják őket, érdeklik őket a benne levő képek. Ilyenkor a körülöttük lévő felnőtteknek is kiemelten fontos szerepe van. A mesék felolvasásával hozzájárulunk ahhoz, hogy a gyermekünk később kedvet kapjon ahhoz, hogy könyvet fogjon a kezébe, és jó olvasó legyen belőle.

A bölcsődében a megfigyeléseim során észrevettem, hogy a kisgyermek-nevelő képeskönyv-nézegetés során a kezdetektől fogva, már a beszoktatás alatt levő gyermeknek is igyekszik átéléssel elmesélni azt, amit az adott képen látnak.

Tóth Máténál találtam rá arra az információra, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár egy pályázati projekt keretein belül végzett felmérést azzal kapcsolatban, hogy a meseolvasás és az olvasóvá válás között milyen összefüggéseket lehet esetlegesen felfedezni.⁵² A kutatás adatai szerint: „100 kisgyerekből, akiknek naponta mesélnek, 73 válik rendszeresen olvasó felnőtté, viszont azok közül, akiknek alkalmyszerűen, vagy soha nem mesélnek, mindössze 2.”⁵³

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ Pompor Zoltán: Így mesélj, hogy olvasson. I. m. 2019. p.33

⁵¹ Uo.

⁵² Tóth Máté: Meseolvasás és olvasóvá válás. In: Könyvtári Figyelő, 62. évf. 2018. 4. sz. p. 549.

⁵³ Uo.

A Német Olvasástársaság minden évben elvégez egy vizsgálatot, amelynek eredménye azt tükrözi számukra, hogy kik, mikor, mennyit, és milyen környezetben olvasnak gyermekeiknek.⁵⁴ Németországban az olvasásnépszerűsítő programoknak köszönhetően 10% körüli értékre csökkent azok száma, akik egyáltalán nem olvasnak mesét a gyermekeiknek.⁵⁵ Egy pár évvel ezelőtti kutatás során bebizonyították azt, hogy ahhoz, hogy az olvasáshoz szükséges részkészségek megfelelően fejlődjenek, ahhoz minél hamarabb meg kell ismerkednie a gyermeknek a nyelvvel, tehát fontos, hogy minél előbb hallja az aktuális nyelv használatát, ő maga is próbálkozzon a hangok szavakká, majd a szavak mondatokká alakításával.⁵⁶ Lassacskán felfedezni véli a tárgyak, valamint a képes közötti összefüggéseket, amely segítséget fog nyújtani számára a későbbi betűtanulás során.⁵⁷ Azok a gyermekek, akik már csecsemőkorukban találkoztak mesekönyvekkel, képeskönyvekkel, ügyesebben tudtak történetek elmesélni, valamint a hallott történeteket visszamondani, nagyobb arányban ismerték fel a betűket, és gyorsabban rájöttek arra is, hogy valójában hogyan működik a könyv (a szöveg meséli el a történetet, nem a kép, és ballról-jobbra olvasunk).⁵⁸

⁵⁴ Pompor Zoltán: Így mesélj, hogy olvasson. I. m. p. 33.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ Uo.

⁵⁸ Uo.

A mesélés célja

A gyermekek számára mesélt rövid történetek elsődleges és egyetlen célja az élményszerzés kell, hogy legyen.⁵⁹ Manapság sajnos sokszor direkt fejlesztés kapcsolódik a képeskönyv-nézegetéshez és a meséléshez. Az élményszerzési funkciója néha háttérbe szorul a tevékenységnek, ami súlyos problémákat eredményezhet.⁶⁰ „A mesélés gyönyörködtet és egyben útmutatást is ad: szól a földi és a magasztos örömökről, erkölcsi és lelki vezérlő, segít a problémák megoldásában. Koherenciateremtő, érzelmi feszültséget csökkentő funkciója van, segít a világ értelmezésében.”⁶¹ A felolvasás támogatja a gyermekek szókincsének bővülését, jobban, valamint többféleképpen lesz képes kifejezni magát, valamint bővül a tudástára.⁶²

A mesélésnek fontos szerepe van a gyermekek lelki, illetve testi egészségének fenntartásában is.⁶³ Személy szerint fontosnak tartom, hogy a gyermekek a maguk módján megtanulják kezelni az ő életükben felmerülő esetleges konfliktusokat, hiszen a bölcsődében töltött hosszabb, illetve rövidebb idő alatt is volt alkalmam megtapasztalni azt, hogy a gyermekek képesek egy nap több konfliktusba is belekeveredni. Sokan úgy vélik, hogy a gyermekeket minden „rossz” dologtól távol kell tartani. Gondolok ezalatt a kudarcokra, problémákra, tragédiákra.⁶⁴ A mesélés ezeknek a helyzeteknek a kezelésében is segítséget nyújt a gyermekek számára, hiszen a gyermekek szintjén írja le, ábrázolja ezeket az életben

⁵⁹ Nyitrai Ágnes: A mese, a mesélés fejlesztő hatása. In: Nagy József: Fejlesztés mesékkel. Szeged: Mozaik Kiadó, 2009. p.15

⁶⁰ Nyitrai Ágnes: Hogyan meséljünk a kisgyermeknek? In: II. Kárpát-medencei nemzetközi módszertani konferencia és módszervásár, absztraktkötet. Kaposvár: Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara, 2014. p.18.

⁶¹ Nyitrai Ágnes: A mese, a mesélés fejlesztő hatása. I. m. p.16.

⁶² Lukács Ilona, V.: „...de a könyvben nem ugrál a kiskacsa...” – A könyvtáros, a pedagógusok és a család szövetsége az olvasóvá nevelésért. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? : Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 34.

⁶³ Vekerdy Tamás: A meséléstől az olvasásig. In: Szávai Ilona (szerk.): Az olvasás védelmében. Budapest: Pont Kiadó, 2010. p. 34.

⁶⁴ Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. I. m. p. 6.

esetlegesen felmerülő konfliktusokat, rossz élethelyzeteket, valamint ezekre úgy kínál megoldást nekik, hogy ők azt meg is értik.⁶⁵ A felolvasás, a meseolvasás, éneklés, mondókázás fejleszti a gyermekek ritmusérzékét, illetve a beszédkésztségét.⁶⁶ A gyermekek személyes, illetve szociális kompetenciáján kívül a kognitív készségeket is erősíti.⁶⁷

Mindezek mellett fontos kiemelni azt is, hogy nemcsak az számít, hogy maguk a mesék mekkora hatással vannak a gyermekekre, de jelentőséggel bír az is, hogy maga az olvasó, tehát a mesélő, valamint a mesélést hallgató személy (ebben az esetben a gyermek) milyen személyiséggel rendelkezik.⁶⁸ „Riesman legfontosabb üzenete az, hogy a mese, a mesélés akkor tölti be leginkább a szerepét, akkor nyújtja a legtöbb élményt és akkor segíti legjobban a fejlődést, ha a gyermeknek kedves felnőtt mesél, a gyermekhez igazítottan. Az olvasmányok kiválasztásában és a feldolgozásuk segítségével is fontos szerepe van a felnőttnek. Súlyos probléma forrása lehet, ha a gyermek nem az adott mű élményszinten történő befogadója, hanem a birtoklója.”⁶⁹ Abban a pillanatban elillan a mese jelentősége, amikor nem próbáljuk meg elkerülni a mese megmagyarázását, valamint a mese értelmezését.⁷⁰

Magának az édesanyának a szívverése, valamint a ringatásnak a ritmusa, a kiejtett szavak dallamossága össze fognak kapcsolódni a biztonság és a nyugalom érzésével.⁷¹ Segítségünkre lehet majd, hogyha a meseolvasás mindennapos rituálévá fog alakulni, hiszen segít a gyermekek megnyugvásában, ellazulásában.⁷²

⁶⁵ Uo.

⁶⁶ Béres Judit: „Azért olvasok, hogy éljek” – Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig. Pécs: Kronosz Kiadó, 2017. p. 25.

⁶⁷ Nyitrai Ágnes: Hogyan meséljünk a kisgyermeknek? I. m. p.17.

⁶⁸ Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. I. m.

⁶⁹ Uo. p. 8.

⁷⁰ Uo. p.13.

⁷¹ Kádár Annamária – Kerekes Valéria: Mesepszichológia a gyakorlatban. I. m. p. 117.

⁷² Uo.

A mesélés és a szociális kompetencia

„A szociális kompetencia (a szociális motívumok, készségek, képességek és ismeretek) spontán alakulása elsődlegesen (közvetlenül) a személyes kontaktusok valóságos tartalmának hatására valósul meg. A mesélés másodlagos (közvetett) sajátos személyes kontaktus a mesélő és a mesehallgató között, amelynek a tartalmát a mese közvetíti. A kontaktus a mesélő és a mesehallgató közötti személyes viszony, amely a mesélő élménynyújtó (mesélő) képessége és a mesehallgató befogadó készsége (ráhangoltsága) által valósul meg. A kontaktus tartalma a mese, vagyis nem a mesélő és a mesehallgató között gyakorlatilag megvalósuló valóságos esemény. A szociális kompetencia spontán fejlődéséhez a mesélő és a mesehallgató közötti kontaktus és a mese tartalma járul hozzá.”⁷³ A mesélésnek van egy olyan általános funkciója, miszerint élményaktivitással járul hozzá a gyermekek spontán szocializációjához.⁷⁴

A szocializációnak ezért is fontos része a bontakozó literáció.⁷⁵ Nyitrai Ágnes alátámasztotta azt is, hogy a bontakozó literáció fejlesztésére a legmegfelelőbb eszközök a gyermekekkel való közös képeskönyv-nézegetés, a képekről való beszélgetés (milyen állatokat, tárgyakat stb. látunk a képen, vagy mi történik az adott képen), a mesélés, illetve az interaktív mesélés.

Az idő folyamán a mese szerepe kissé megváltozott az egyén szocializációjában. Nyitrai Ágnes Riesmanra hivatkozik, hiszen ő foglalta össze ezt a változást. Három nagy korszakra osztja.

1. A mesék és a mítoszok voltak az eszközei a szükséges ismeretek, tapasztalatok átadásának eszközei az írásbeliség kialakulása előtt. Ezeket olyan felnőttek mesélték a gyermekeknek, akik nagyon közel álltak hozzá, akiket nagyon jól ismert, valamint úgy mesélték el, hogy igazodtam a gyermek pillanatnyi állapotához, fejlettségéhez.

⁷³ Nyitrai Ágnes: A mese, a mesélés fejlesztő hatása. I. m. p. 16.

⁷⁴ Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. I. m. p. 8.

⁷⁵ Uo. p. 7.

szintjéhez, illetve engedték a gyermeket is becsatlakozni kérdéseivel.⁷⁶

2. A következő korszak az iparosodás kora. Elterjedt az írásbeliség, valamint vele együtt az írástudás varázsa. A gyermekek és a felnőttek nem válogattak az olvasnivalók között, mindent elolvastak, ami a kezük ügyébe került. Nagyon sok negatívum volt abban, hogy a gyermekek számára már nem tudtak a szülők az olvasottak megértésében olyan jelentős segítséget nyújtani. Ez egyrészt azért szült negatívumokat, mert a gyermekek nem értették mit olvasnak, másrészt pedig az ideálválasztás miatt. Kudarchoz vezetett sokak számára az, hogy olyan példát választottak maguknak, akiket meg sem tudtak közelíteni. Nagyon sok mindent csak úgy érthettek, vagy tudhattak meg, ha tudtak olvasni, hiszen csak könyvből tudtak tájékozódni róla. Csökken azoknak a történeteknek a száma, amelyek egy-egy gyermekhez, vagy az ő pillanatnyi lelki, érzelmi állapotához szóltak. Az értékeknél fontosabbá váltak a könyvkiadás-hoz kapcsolódó üzleti és politikai értékek.⁷⁷
3. Az utolsó korszak pedig napjaink időszaka. Abban a korszakban élünk, amikor nagyon korán elkezdik a gyermekeket fogyasztókká nevelni, ami nagyon sok negatív következménnyel jár együtt. Nagyon népszerűvé váltak a gyorsan, illetve könnyen emészthető művek, hogy minél előbb új mű befogadására legyen alkalmas a fogyasztó. Elterjedtek az igen gyenge színvonalú könyvek is. A kínálat nincs korcsoportok szerint differenciálva, kialakult az a szemlélet, hogy mindent dolgozzunk át minden korosztály számára.⁷⁸

Ugyanakkor mintha elfejtették volna azt, hogy élmény nélkül a mesélés igazi hatása nem teljesülhet, nem lehetséges az önkéntelen, spontán befogadói tanulás.⁷⁹

⁷⁶ Uo.

⁷⁷ Uo. p. 7.

⁷⁸ Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. I. m. p. 7–8.

⁷⁹ Uo.

A mesélés és az anyanyelvi készség

„A gyakori mesélésnek köszönhetően a gyermekekbe spontán módon beépülnek a szituációtól független narratív mondatsémák, szövegsémák, amelyek az eredményes iskolakezdés nélkülözhetetlen feltételei. Akiknek nem, vagy ritkán mesélnek, elbeszélő szövegeket csak elvétve hallanak, azok számára nehézséget okoz a közölt szövegek megértése, saját mondanivalójuk leíró/elbeszélő közlése. A mesehallgatás során tanulja meg a gyermek a folyamatos, összefüggő beszéd megértését, sajátítja el az elbeszélések megfogalmazásához szükséges nyelvi struktúrákat és relációkat.”⁸⁰

A gyakori mesélés nem csupán a mondatsémák elsajátításával segíti az anyanyelv egyfajta szintű elsajátítását, de a szókincs gazdagodásával, a toldalékok használatának elsajátításával is.”⁸¹

Ahhoz, hogy a felnőtt (szülő, kisgyermeknevelő, pedagógus) a meséléssel élményt tudjon a gyermekek számára nyújtani, ahhoz rendelkeznie kell egyfajtasajátos „mesélési kompetenciával”, amely magában foglalja a gyermekirodalom, a képeskönyvek, a mesék iránti pozitív attitűdöket, irodalmi alkotások ismeretét, de a mesélés helyzeteinek élménnyé varázslására való képességét is.⁸²

A mondókázás, valamint a gyermekversek jelentősen hozzájárulnak a gyermekek beszédészlelésének, illetve a beszédmegértésnek a fejlődéséhez.⁸³ Ezeknek a műfajoknak a segítségével lesz képes a gyermek elsajátítani, valamint gyakorolni a beszéd automatizmusait, a tiszta beszédhallást, a helyes légzés technikáját, a szavak helyes kiejtését, az artikulálást, illetve az egyes beszédhangok és a hangkapcsolatok törvényszerűségeit

⁸⁰ Nyitrai Ágnes: A mese, a mesélés fejlesztő hatása. In: Nagy József: Fejlesztés mesékkel. Szeged: Mozaik Kiadó, 2009. p. 21.

⁸¹ Uo.

⁸² Nyitrai Ágnes: Hogyan meséljünk a kisgyermeknek? II. Kárpát-medencei nemzetközi módszertani konferencia és módszervásár, absztraktkötet. Kaposvár: Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara, 2014. p. 18.

⁸³ Dankó Ervinné: Nyelvi-kommunikációs nevelés az óvodában. Debrecen: Flaccus Kiadó, 2016. p. 244.

(összeolvadás, rövidülés, hasonulás, hangkiesés, nyúlás).⁸⁴ Egyes versek, illetve mondókák ismételtetése segít a gyermeknek a hangsúly, hanglejtés, beszédtempó és a ritmus gyakorlásában, illetve ezeknek a verseknek, mondókáknak, valamint népmeséknek a hallgatása adják a jó alapzöngét, felkeltik a gyermekek beszédkedvét, a beszédfantáziát, és beindítják a beszédet.⁸⁵ Emellett változatos módon kínálják a beszédfejlesztés eszközeit: a mozgás, a zenei hatások, a ritmus élményét.⁸⁶ „A népmese a szépséges magyar nyelv kincseskamrája, amiből a gyermek nemcsak a magyar nyelvet, hanem a magyar ember észjárását is megtanulja,”⁸⁷ A népmesének a „*nyelvi-stiláris*” elemei csak akkor lesznek a gyermek számára maradandóak, hogyha, ha a felnőtt előadása beszéd-, illetve előadástechnikai szempontból megmozgatja a gyermek fantáziáját, képserű. valamint változatos metakommunikatív eszközökkel képes megjeleníteni a mese szereplőit.⁸⁸ A gyermek empátiás képességei, fantáziája, mesetudata segítségével a beleélés folyamatában emlékezetébe vési a mese jellegzetes nyelvi fordulatait, szövegrészleteit. Ezeket később utánozza, megjelennek beszédében, a kommunikációs helyzeteiben és a tevékenységeiben.⁸⁹

⁸⁴ Uo.

⁸⁵ Uo.

⁸⁶ Uo.

⁸⁷ Uo. p. 247.

⁸⁸ Uo.

⁸⁹ Uo.

Hogyan kezdjük el?

Akárhogyan mesélünk a gyermeknek, fontos, hogy önmagunkat adjuk a történet mesélése során: csak rá figyeljünk, próbáljunk meg ugyanazon a hangon mesélni, biztosítsunk neki egy nyugodt, feszültségtől mentes légkört, ahol szeretve érezheti magát, ellazulhat, és megpihenhet.⁹⁰ A gyermekek bontakozó literációjának segítése nem csak a képeskönyvek, mesekönyvek segítségével valósulhat meg. Ahhoz, hogy a gyermekeknek tudjunk mesélni, nem feltétlen lesz szükségünk ezekre az eszközökre, vagy határtalan fantáziánkra. A gyermekeknek kezdetben elmesélhetjük azt is, hogy milyen volt a napunk, mit csináltunk, vagy mi történt vele, ő mit csinált. Megfelelő eszköz lehet még egy régi családi fénykép, fénykép-album, amelyről tudunk neki mesélni, hogy kit lát a képen, mi történik a képen, vagy elmeséljük neki azt a történetet, amikor az a kép készült, valamint a nagyobb gyermekeket megkérhetjük, hogy meséljék el ők, hogy mit látnak a képen, vagy mi történhet a képeken.⁹¹ Készíthetünk családi naplót, amibe a közös történéseket (utazás, programok, élmények, különleges történések, esetleges problémák megoldását) beleírjuk, majd felolvassuk a gyermeknek, valamint ezekhez a történetekhez szintén mutathatunk neki képeket, akár a történet szereplőiről, vagy az adott történethez kapcsolódik fénykép.⁹² Ez segítségével lehet abban is, hogy egy-egy családtagjáról többet megtudhasson, jobban megismerhesse.⁹³ A lényeg, hogy beszélgessünk minél több dologról, minél bővebben, hosszabban a gyermekekkel.

⁹⁰ Kádár Annamária – Kerekes Valéria: Mesepszichológia a gyakorlatban. I. m. p.120.

⁹¹ Uo. p. 68–69.

⁹² Uo.

⁹³ Uo.

Ha eldöntjük, hogy mesélni fogunk a gyermekünknek, az akkor az első lépés az, hogy elhatározzuk, hogy mindennap legalább egyszer felolvassunk, mesélünk neki. Az teljesen mindegy, hogy milyen időpontot választunk az adott tevékenységre. Az viszont fontos, hogy mindig ugyanabban az időpontban történjen a felolvasás. Mivel ez egy nagyon bensőséges kapcsolatot eredményez, ezért érdemes meghitt környezetet választani a végrehajtásához. Ez lehet a hálósoba, de akár a nappali is. És nem utolsósorban: az olvasás legyen élvezetes, legyen igazi élmény a kicsi(k) számára.⁹⁴

Ha a gyermek még kicsi, akkor nagyon fontos, hogy figyeljünk arra, hogy az adott könyv, amelyből olvasunk neki, az ne kerüljön a gyermek és a mesélő közé.⁹⁵ Ezért fontos, hogy a gyermeket vegyük az ölkünkbe, hogy ő is láthassa a könyvben lévő képeket, valamint megtapinthatja magát a könyvet is.⁹⁶ A meséléshez érdemes olyan könyveket választani, amelyeket együtt tudunk lapozni, de nagyon szeretik a különleges anyagú, illetve formájú köteteket is.⁹⁷ Tanácsos olyan képeskönyveket, mesekönyveket hazavinni, amely nekünk is tetszik, és amelyet mi is szívesen olvasunk.⁹⁸ Minél kisebb a gyermek, annál kevesebb ideig képes figyelni egy-egy történetre, ezért nekik érdemes a lapozókat választani, amelyben nagyon rövid történetek találhatók.⁹⁹ Valamint a kicsi gyermekek figyelmét könnyebben le tudjuk kötni „hosszabb” időre, hogyha valami tárgyat adunk a kezébe, amit rágcsálhat közben, vagy akár csak foghatja azt.¹⁰⁰

Ha gyermekünk már nagyobbacska, akkor érdemes egy állandó helyet kijelölni az olvasásra, ahova el tud bújni kicsit a gyermek.¹⁰¹ Fontos, hogy

⁹⁴ Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? – Tanulmányok az olvasóvá nevelésről, Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014. p. 15.

⁹⁵ Pompor Zoltán: Így mesélj, hogy olvasson. I. m. p. 32.

⁹⁶ Uo

⁹⁷ Uo

⁹⁸ Uo

⁹⁹ Uo

¹⁰⁰ Uo.

¹⁰¹ Uo.

hagyjuk a gyermeket lapozni, hiszen a nagyobb gyermekek már nem tesznek kárt a könyvekben.¹⁰² (A bölcsődei gyakorlataim során is tapasztaltam, hogy a 2-3 éves korosztály már egyáltalán nem „bántja” a könyveket.) Mint említettem már, érdemes a gyermeknek egy könyvespolcot, egy úgynevezett sarkot kialakítani a kezdetektől fogva, ahonnan ő maga képes levenni, és oda visszatenni azt a könyvet, amelyiket csak szeretné, valamint nagyon fontos, hogy ezekre a tevékenységekre bátorítsuk is őket.¹⁰³ Válasszunk böngésző típusú könyveket, amelyeknek a közös nézegetése során kérdéseket tudunk neki feltenni (pl: Hol van a ...?, vagy: Mi ez?).¹⁰⁴ A mesélés során hagyjuk, hadd éljen a beleszólás jogával, valamint hadd tegye fel a kérdéseit akkor, amikor csak szeretné.¹⁰⁵ Válasszunk minél színesebb történetű könyveket, amelyekben a szereplők izgalmak, a helyszínek minél érdekesebbek, valamint a cselekmény minél viccesebb.¹⁰⁶

Ha a gyermek megtanult már olvasni, akkor sem kell abbahagyni a felolvasást. Ugyanúgy olvashatunk neki, bátoríthatjuk, sőt ösztönözhetjük arra, hogy ő is olvasson fel nekünk.

Hazánkban több kezdeményezés született az olvasás népszerűsítésére. Az egyik ilyen kezdeményezés Tatabányán, a József Attila Megyei Könyvtárban vette kezdetét. De a határon túl, Sepsiszentgyörgyön, a Bod Péter Megyei Könyvtárban is elindult egy érdekes program, a *Könyvkelengye*, amelynek keretein belül a kismamák már a szülészeti osztályon megkapták az őket könyvtárba invitáló meghívókat. Majd a könyvtárban átvehettek egy csomagot, amelyben a gyermekeknek könyvek, apró kis ajándékok, valamint a könyvtárba szóló olvasójegy volt megtalálható. Emellett a

¹⁰² Uo.

¹⁰³ Uo.

¹⁰⁴ Uo.

¹⁰⁵ Uo.

¹⁰⁶ Uo.

könyvtár dolgozói összeírtak a szülők számára hasznos információkat, segítségeket.¹⁰⁷

Kádár Annamária és Kerekes Valéria a szülők, illetve a pedagógusok segítségére összegyűjtöttek tíz pontot, hogy mi az, amire érdemes odafigyelni, amikor olvasunk a gyermekeknek. Amelyek a következők voltak:

1. Rítusok, szertartások: egy rövid bevezető, vers, vagy dal, gyertyagyújtás, mesetakaró használata segíti a gyermek ráhangolódását.
2. Tudatos jelenlét: nekünk is meg kell nyugodnunk, ki kell kapcsolódnunk, igyekezzünk akkor mesélni, amikor van időnk, olvassuk végig az adott mesét.
3. Lassan, ráérősen meséljünk: mi is képzeljük el a mesét, hiszen ettől a gyermek könnyebben elképzei, nyugodtan, egyenletesen meséljünk, ne hangsúlyozzunk túl, ne utánozzuk a szereplők hangját, mert korlátozzuk a gyermek fantáziáját, a mese közben ne kérdezzük a gyermeket, ne magyarázzuk el a mesét.
4. Hagyjuk, hogy a belső gyermeki énünk meséljen: ehhez meg kell őriznünk azt az énünket, aki hisz a csodákban, a varázslatban, és határtalan fantáziával rendelkezik, valamint nagyon fontos, hogy mi is higgyünk abban, amit olvasunk.
5. Összebújás, simogatás, babusgatás: meglegyen a sajátos intimitás, éljük át a pillanatot, pedagógusok esetében engedjük, hogy akinek szüksége van rá, ő hadd üljön az ölünkbe, valamint úgy ülünk, hogy minden gyermek megfelelően lásson minket.
6. Meséljük el a gyermek napját!
7. Mesélés után hallgassuk meg a nagyobb gyermekek meséit, történeteit!

¹⁰⁷ Szinger Veronika: Olvasóvá nevelés újszülött kortól kezdve : A gyerekkönyvek és az irodalom szerepe a 0–3 éves gyerekek életében. In: *Studia Litteraria*, 58. évf. 1–2. sz. p. 153.

8. A mesét kezeljük úgy, mintha ajándékként adnánk a gyermeknek: ne hívjuk fel a figyelmét a tanulságára, ne kérdezzük meg tőle, hogy mit értett belőle, csak hagyjuk, hogy hasson számára.
9. A mesét nem tudjuk mással helyettesíteni, meséljük minél többet: bármikor, bárhol, bármit mesélhetünk.
10. Amikor csak alkalmunk van rá, meséljük fejből a gyermeknek: a fejből mesélés a gyermeknek többet ad érzelmileg, használjunk mesekezdő, és záró formulákat.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Kádár Annamária – Kerekes Valéria: I. m. p. 124–131.

Hogyan meséljük népmesét?

„A népmesék a költészet legösszetettebb alkotásai.”¹⁰⁹

Olvassunk sok mesét, olvassuk el azokat a gyermeknek többször, amit ő is nagyon szívesen hallgat, valamint mi is nagyon szívesen olvassuk. Olvassuk minél többször, hiszen ezeket könnyebben megjegyezzük.¹¹⁰ Ha élő szóban szeretnénk mesélni, akkor mindenképpen rövid történetekkel kezdjük, amelyekkel tudjuk gyakorolni a készséget (például mondókák, láncmesék, verses mesék).¹¹¹ Fontos, hogy a mesemondásnál meglegyen a ráhangolódás, az úgynevezett rávezetés, majd a történet végén a levezetés, a hallgató visszavezetése a valós világba, ennek elérése érdekében használjunk mesekezdő, valamint mesezáró formulákat.¹¹² Ahhoz, hogy kezdetben is gördülékenyebben és könnyebben menjen a mesemondás, használhatunk képeket, eszközöket a történet mesélése során, ahhoz, hogy jó mesélő váljon belőlünk. De milyen a jó mesélő? „A jó mesélő magával ragadja a hallgatóságot, folyamatosan kommunikál a közönséggel, kiszól a meséből, és a fogadtatást érzékelve, akár meg is változtathatja a mese menetét.”¹¹³ Fontos, hogy a népmeséket a szülő vagy a pedagógus fejből mesélje a gyermekeknek, valamint közben folyamatosan tartsa a szemkontaktust velük, mert így válhat kettejük között a mese valódi alkotássá.¹¹⁴ Az, hogy folyamatosan figyelünk egymásra, segít, hogy minél hitelesebben, a mi érzelmi szintünknek megfelelően tudjuk átadni a történetet.¹¹⁵ A szóban mesélésnél arra törekszünk, hogy a tartalma megfelelő legyen, nem fontos, hogy a szöveg ugyanúgy legyen elmondva.¹¹⁶ Akárcsak a műmeséknél, a népmeséknél is rendkívül fontos, hogy olyan

¹⁰⁹ Pompor Zoltán: Így mesélj, hogy olvasson. p. 52.

¹¹⁰ Ua. p. 53.

¹¹¹ Uo.

¹¹² Uo.

¹¹³ Uo.

¹¹⁴ Kádár Annamária – Kerekes Valéria: I. m. p.137.

¹¹⁵ Uo.

¹¹⁶ Uo.

történetet válasszunk, amelyet mi is szeretünk, mert a gyermek érezni fogja, ha nem szimpatizálunk az adott történettel.¹¹⁷

Kádár Annamária és Kerekes Valéria könyve konkrétan az óvodás, valamint a kisiskolás gyermekek köré épült, de úgy gondolom, hogy ötleteket a kisebb gyermekek számára is sajátíthatunk el belőle. A kötet konkrét meséket is tartalmaz, amelyek egy-egy konkrét témát dolgoznak fel. Foglalkozásterveket találhatunk benne, hogy hogyan érdemes köszönteni a mesét a gyermekek körében, mit mondjunk, milyen eszközökre lesz hozzá szükségünk. A mese feldolgozásához konkrét, a mesével kapcsolatos feladatokat, játékokat is leír, amely természetesen már csak a nagyobb gyermekek számára megfelelő.

¹¹⁷ Uo. p.138.

A bontakozó literáció

A gyermekek bontakozó literációjának támogatásához, az irodalmi nevelésük megkezdéséhez az első életévben az anya fog tudni hozzákezdeni azzal, hogy mondókázik, dalolászik, illetve versel a gyermek számára.¹¹⁸ A gyermekeknek a mesélést egy éves kor körül érdemes bevezetni¹¹⁹ De mi van akkor, ha a gyermek nem fogékony a képeskönyv-nézegetésre vagy a mesehallgatásra? Mitől van ez?

Nyitrai Ágnes 1995-ben végzett kutatása alapján a családban az anya iskolai végzettsége meghatározza a gyermeke könyvszeretetének a mértékét, azonban az édesapáké nem. Azonban a kutatás azt is alátámasztotta, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező édesapák sokkal többet nézegetnek képeskönyvet a gyermekeikkel, valamint sokkal többet mesélnek nekik, mint alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező társaik. A kutatás eredménye alapján az édesanyák iskolai végzettsége, valamint a mesélés függetlenek egymástól, azonban azok az édesanyák, akik magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, ők nagyobb eséllyel képesek a könyveket megszerettetni gyermekeikkel. A kutatás eredményéből arra következtettek, hogy a képeskönyv-nézegetésen, valamint a mesélésen kívül még számos dolog befolyásolhatja a gyermekek és a könyvek közötti viszonyt. Fontos, hogy a szülő, illetve a gyermek között megfelelő kötődés alakuljon ki, hiszen csak ekkor jöhet létre a bontakozó literációt támogató megfelelő, nyugodt, szeretetteljes légkör.¹²⁰

¹¹⁸ Nyitrai Ágnes: A mesélés jelentősége kisgyermekkorban. In: Gyöngy Kinga (szerk.): Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban. Budapest: A Dialóg Campus Kiadó, 2015. p. 330.

¹¹⁹ Uo.

¹²⁰ Uo.

A bölcsőde és a bontakozó literáció

A tanulmányaim során jelentős hangsúlyt fektettünk arra, hogy mennyire fontos az, hogy egy-egy adott gyermekcsoportnak, korosztálynak megfelelő képeskönyvek, mesekönyvek kerüljenek a csoportszobájuk polcaira. A képeskönyvek olyan eszközök a bölcsődében, amelyek alapjátékoknak számítanak, ezek azok az eszközök, amelyek a gyermekek megfelelő fejlődéséhez elengedhetetlenek, illetve minden gyermek számára kell, hogy legyen belőlük.¹²¹ A Bölcsődei Nevelés-Gondozás Országos Alapprogramja is tartalmazza, hogy mennyire fontos a gyermekek számára a rendszeres mondókázás, verselés, éneklés, illetve a képeskönyvnézegetés, valamint az intézmények polcain egyaránt helyet foglalnak az irodalmi és a népi művek is. A tanulmányaim során voltam olyan bölcsődei csoportban, ahol volt beszoktatás alatt levő gyermek, ezért volt alkalmam megfigyelni, hogy a kisgyermeknevelők hogyan kezdik el egy új gyermek érkezésénél a könyvek iránti érdeklődés felkeltését. A könyvek minden esetben úgy helyezkednek el a csoportszobában, hogy a gyermekek elérjék, és bármikor kedvük szerint lapozgathassák őket. A megfigyeléseim, illetve a gyakorlati tevékenységeim során azt tapasztaltam, hogy a gyermekek gyakran választják a szabad játéktevékenységnél a képeskönyvnézegetést, vagy gyakran kérik meg a felnőttet, hogy olvasson fel nekik egy bizonyos mesét. A gyermekek nemcsak csoportosan szeretnek mesét hallgatni, hanem gyakran előfordult az is, amikor egy-egy gyermek levett a polcról egy könyvet odament a kisgyermeknevelőhöz, vagy odajött hozzám, és megkérte az adott felnőttet, hogy olvasson neki, vagy nézzék meg a képeket benne. Véleményem szerint ez azért lehetséges, mert így intímabb kapcsolat alakulhat ki a felnőtt és a gyermek között, és a gyer-

¹²¹ Ua. p.353.

mekek sokkal jobban biztonságban érezhetik magukat. Hiszen, az intimitás alapvető feltétele és eredménye a közös képeskönyv-nézegetésnek, illetve a meseolvasásnak.¹²²

A bölcsődei intézményekben való tartózkodásaim során azt tapasztaltam, hogy egy nap sem telik el úgy, hogy a gyermekek ne hallgatnának meg legalább egy mesét, hiszen a délutáni alvás megkezdése előtt, amikor már minden gyermek az ágyában fekszik, akkor a nevelők elővesznek egy a gyermekek által kedvelt mesekönyvet, és felolvasnak nekik belőle. Mivel 0-3 éves korosztályról van szó, ezek a mesék rövidebbek, és a kisgyermeknevelők minden esetben végigolvassák őket. Azt tapasztaltam, hogy ilyenkor sosem választanak a gyermekek számára ismeretlen könyvet, hanem a jól ismert történetet mesélik el. A képeskönyv-nézegetés a legtöbb csoportban kialakult, hogy a délutáni alvást követően a tisztázás folyamata alatt a gyermekek az asztalnál ülve folytatják az adott játéktevékenységet. A kisgyermeknevelő a legtöbb esetben, a délelőtti órákban akkor mesél, amikor látja, hogy a gyermekek nem nagyon tudják magukat lekötni, vagy egy-egy gyermek megkéri őket meseolvasásra. Ilyenkor csak fogja az adott könyvet, és leül vele a szőnyegre. Nem hívja fel a gyermekek figyelmét arra, hogy meseolvasás következik, hanem megvárja, ameddig a gyermekek saját maguktól észreveszik, hogy mire készül, és önmaguktól csatlakoznak. Azonban amikor én készültem a gyermekeknek egy-egy mesével, akkor kifejezetten kértek arra, hogy készüljünk valamilyen kis bevezetővel számukra, vagy valami szemléltető eszközzel. Én gyakran választottam a csoportszobában levő bábokat, illetve újbábokat, amelyeket a gyermekek kezébe is adtam, hogy a mesélés megkezdése előtt megbeszéljük a történet szereplőit. A gyermekek nagyon élvezték, hogy ők maguk is megfoghatták a bábokat, és kipróbálhatták őket. Egy olyan alkalom is volt, amikor az órai feladatot fel tudtam használni, miszerint egy mesét kellett választani, amelyhez illusztrációt festettünk. A gyermekek nagyon élvezték a tevékenységet, örömmel hallgatták a mesét, miközben

¹²² Ua. p.357.

érdeklődve nézték a meséhez tartozó képi elemeket. Tapasztalataim alapján a gyermekek jobban élvezik, amikor valami kézzel fogható társul a hallott meséhez, ezért azt javaslom, hogyha valamelyik gyermeket nem köti le a mesehallgatás, akkor vigyünk be a csoportszobába valamit, amit a meséhez tud kötni. Ez lehet akár egy ujjbáb, pár illusztráció a meséhez, akár a csoportszobában lévő tárgyak közül is felhasználhatunk párat. A lényeg, hogy valami eszköz legyen a kezünkben.

A gyermekek számára egyaránt fontos a könyvből mesélés és a szóban mesélés is.¹²³ Nem javasolt sem a gyermeküket otthon nevelő felnőttek, sem az intézményeken belül gyermekeket nevelő felnőttek számára sem, hogy csak az egyik lehetőséget használják a gyermekeknél. A gyakorlataim során azt tapasztaltam, hogy a nevelők nagyrészt a könyvekből mesélnek a gyermekek számára. Amikor én voltam gyakorlaton az adott intézményekben, akkor, mint említettem már, a gyermekek nagyon élvezték a mesélést, hiszen igyekeztem nekik a legtöbb esetben szabadon mesélni. Bár a történeteket nem magamtól találtam ki, de nem szóról szóra jegyeztem meg, hogy ne kapaszkodjak majd az adott pillanatban görcsösen a szöveghez. Így én is jobban el tudtam magam engedni a tevékenység során, és ezáltal a gyermekek számára is sokkal élvezhetőbbé vált a történet. Annak ellenére, hogy a legtöbb bölcsődei csoportban a kisgyermeknevelők a könyvből való mesélést preferáltak, nem tapasztaltam olyat, hogy a felnőtt, illetve a gyermek között nem tudott volna létrejönni akár szemkontaktus, vagy nem engedélyezte volna a nevelő, hogy a gyermek kérdést tegyen fel. Úgy gondolom, hogy ahhoz, hogy a gyermekekkel magát az olvasás tevékenységét megszerettessük, ahhoz a gyermekeknek azt kell látniuk, hogy mi is könyvet fogunk a kezünkbe. Amit gyakran problémának véltem felfedezni a gyermekeknek való mesélés során, az az volt, hogy abban az esetben, amikor csoportosan történik a mesehallgatás, akkor a gyermekek közül többen is szeretnének odaférni, látni a könyvet, illetve intimebb kapcsolatba kerülni a kisgyermeknevelővel. Ez gyakran

¹²³ Ua. p. 361.

problémát szült a gyermekek között, és kialakultak kisebb fajta konfliktusok, amelyek megszakították a történet elmesélését.

Összegzés

Mint említettem már, feladatomnak tartom, hogy a pályafutásom során a lehető legtöbb gyermekkel megszerettessem a könyveket, illetve hozzájárulhassak ahhoz, hogy a későbbiekben jó tanuló, valamint olvasni szerető felnőtt válhasson belőlük. Ahhoz, hogy ezt a jövőben teljesíteni tudjam, én sem veszíthetem el a könyvek, valamint az olvasás iránti szeretetemet. Szakdolgozatomban arra is szerettem volna kitérni, hogy ahhoz, hogy hitelen tudjunk valamit közvetíteni a gyermekek, és igazából bárki számára, ahhoz valóságosnak, igaznak kell lennie. Ahhoz, hogy a gyermekeket rá tudjuk venni, hogy a kezükbe képeskönyvet vegyenek, vagy ha már nagyobbak, akkor akár egy történetet elmeséljenek nekünk a könyvben lévő képek alapján, ahhoz jó példát kell mutatnunk számukra. Ha nem tudjuk, vagy nem vagyunk képesek arra, hogy a gyermekeket lekössük a képeskönyv-nézegetéssel, meseolvasással, akkor ez nem a gyermek hibája. Minket nem érdekel, és ezért a gyermeket sem. Ezért fontos, hogy olyan mesekönyvet válasszunk a gyermekek számára, amelynek a története minket is érdekel, amit mi is szeretünk, és szívesen olvasunk nekik. Ezeket a történeteket mi is valóban élvezni fogjuk majd.

A gimnáziumi éveim alatt több barátnőmmel is megszerettem az olvasást. Azt mondták, hogy nem szeretnek olvasni. Elmondtam nekik az ezzel kapcsolatos nézeteimet, és megállapodást kötöttünk, miszerint, ha hozok nekik egy könyvet, akkor ők elkezdik olvasni. Nem kértem őket, hogy olvassák végig, csak arra, hogy olvassanak bele. Mivel ismertem őket, ezért nem volt számomra nehéz a választás, hogy mégis milyen könyv lehet az, ami érdekelheti őket. Kivétel nélkül mindegyikőjük úgy hozta vissza rövid időn belül a könyveimet számomra, hogy kérték a következő hasonló olvasnivalót. Ez is alátámasztja a véleményem, miszerint aki nem szeret olvasni, az még nem találta meg a számára megfelelő könyvet. Úgy gondolom, hogyha olyan emberekkel képes voltam megszerettetni az olvasását, akik 15, 18 éves korukig azt hitték, nem szeretnek

olvasni, akkor a jövőben a csoportomba járó gyermekek többségével képesek lesznek megszerettetni a képeskönyv-nézegetést, illetve magukat a könyveket is, és meg tudom majd őket tanítani a könyvek iránti megfelelő tiszteletre.

A szakdolgozatom megírásához végzett kutatások a témában, illetve a megfigyelések és a gyakorlatok során történt eseményekre való visszatekintés nagyon izgalmasnak bizonyult számomra. Egy úgynevezett lezárásként tekintek rá, hiszen végiggondoltam az összes gyakorlatot, az órán elhangzott információkat. A tanulmányaim kezdetekor szinte kapcsolatot is alig tudtam a gyermekekkel kezdeményezni. Ők is tartottak tőlem, mert idegen voltam számukra, én pedig tartottam magától a helyzettől, hiszen számomra az volt idegen. Meg kellett tanulnom szorongás nélkül a különböző csoportokba járó, különböző életkorú, illetve különböző személyiségű gyermekekkel többféleképpen kapcsolatba lépni, kezdeményezni, hiszen minden gyermek más. Egyáltalán nem tudtam mesélni nekik. Ettől is szorongtam, hiszen mindig lámpalázás voltam, nem szerettem szerepelni, nem szerettem a középpontban lenni, és azt sem, hogyha mindenki rám figyel. Úgy gondolom, hogy ezek mind olyan dolgok, amelyek elkerülhetetlenek, hiszen – mint a kutatásaim során is kiderült – a gyermek példaként tekint a hozzá közel álló felnőttre, azaz nemcsak a szülőkre, hanem azokra a kisgyermeknevelőkre is, akiknek a csoportjában tölti a hétköznapijait. Ahogy visszatekintettem a saját fejlődésemmre, rájöttem, hogy azt az állítást is alátámasztottam a kutatásommal, hogy a mesélés igenis tanulható. Az elején csak képeskönyvet nézegettem egy-egy gyermekkel, amikor viszont már az egyetemi gyakorlati órák keretein belül elkezdtünk különböző feladatokat készíteni, amelyeket tudtam alkalmazni, akkor már sokkal bátrabb voltam, és önállóan, szabadon elmeséltem a gyermekeknek egy-egy mesét, eszközök használatával, valamint illusztráció segítségével. Úgy gondolom, hogy ennek a dolgozatnak az elkészítése nagyon sokat segített abban, hogy bár én eddig is nagyon fontosnak tartottam a mesélést, magát a mesét, a képeskönyv nézegetését a

gyermekek számára, de most még nagyobb jelentőséget tulajdonítok nekik. Sokkal mélyebbre áshattam a témában, több információval rendelkezem most már. Úgy gondolom, hogy ezek után a munkálatok után, mindenképpen arra fogok törekedni a közeljövőben, hogy az általam megszerzett információkat minél több gyermek édesanyjának, édesapjának, esetleg más családtagjaiknak átadhassam, és tudassam velük ennek fontosságát. Már nemcsak azt tartom hivatásomnak, hogy a gyermekekkel megszerettessem az olvasását, valamint hozzájárulhassak ahhoz, hogy a későbbiekben jó tanuló, illetve olvasó felnőtt váljon belőlük, hanem azt is, hogy minél több embertársammal, pedagógustársammal, illetve szülővel és a gyermekek családtagjaival együtt dolgozzunk azért, hogy a gyermekek többsége a megfelelő ütemben fejlődhessen. Hiszen a kutatásom bizonyította, hogy a gyermekek megfelelő ütemben zajló értelmi, illetve érzelmi fejlődéséhez teljesen elengedhetetlen a gyermekek könyvekkel való megismertetése, maga a képeskönyvek nézegetése, a mesék hallgatása, történetek mesélése. Hivatásként tekintek arra is, hogy ne csak a gyermekek körében népszerűsítsem a könyveket, valamint az olvasást, hanem az ő érdeküket előtérbe helyezve a körülöttük levő felnőttek körében is népszerűsítsem az olvasás szeretetét. Remélem, hogy a tanulmányaim befejezését követően el fogok tudni helyezkedni egy bölcsődei intézményben, és minél előbb elkezdhetem a gyermekek „olvasóvá nevelését”, illetve részt vehetek a bontakozó literációjuknak a támogatásában.

Felhasznált irodalom

- Bartos Éva: Éltető Irodalom – Könyv, olvasás, irodalom. In: Uő (szerk.): Segített a könyv, a mese. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 1999.
- Béres Judit: „Azért olvasok, hogy éljek” – Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig. Pécs: Kronosz Kiadó, 2017.
- Bettelheim, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek, Bp.: Gondolat, 2005.
- Bocsák Veronika – Benkő Zsuzsanna – Hölgyesi Györgyi: Olvass nekem! Kalauz szülőknek, óvónőknek, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében. Budapest: Trezor Kiadó, 1995.
- Boldizsár Ildikó: Kiből lesz az olvasó? Ötletek, módszerek szülőknek, pedagógusoknak. Budapest: Animus Kiadó, 2006.
- Dankó Ervinné: Nyelvi-kommunikációs nevelés az óvodában. Debrecen: Flaccus Kiadó, 2016.
- Pompor Zoltán: Így mesélj, hogy olvasson – Gyakorlati tanácsok az olvasóvá neveléshez. Alföldi Nyomda Zrt: Móra – BOOKR KIDS Kft., 2019.
- Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? – Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014.
- Kádár Annamária: Mesepszichológia a gyakorlatban. Szekszárdi Nyomda Kft.: Kulcslyuk Kiadó, 2012.
- Kádár Annamária: Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, Budapest, Kulcslyuk Kiadó, 2012.
- Kovács Marianna – Stiblár Erika: A népmese megélésének szerepe az olvasóvá nevelésben. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? : Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014.
- Lukács Ilona, V.: „...de a könyvben nem ugrál a kiskacsa...” – A könyvtáros, a pedagógusok és a család szövetsége az olvasóvá nevelésért. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? : Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014.

- Nyitrai Ágnes: A mese, a mesélés fejlesztő hatása. In: Nagy József: Fejlesztés mesékkal. Szeged: Mozaik Kiadó, 2009.
- Nyitrai Ágnes: Hogyan meséljük a kisgyermeknek? In: II. Kárpát-medencei nemzetközi módszertani konferencia és módszervásár, absztraktkötet. Kaposvár: Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara, 2014.
- Pompor Zoltán (szerk.): Így mesélj, hogy olvasson. 12 fejezet gyakorlati tanácsokkal az olvasóvá neveléshez. Bp. Móra Könyvkiadó
- Pompor Zoltán: Közös szenvedélyünk az olvasás. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? : Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014.
- Szombathelyiné Nyitrai Ágnes: Mesékből sarjadó kompetenciák. Kapocs, 2010.
- Szinger Veronika: Olvasóvá nevelés újszülött kortól kezdve link: In: Studia Litteraria, 58. évf. 1–2. sz. 148–165. p.
- Takács Géza: Levél egy szülőnek. In: Fenyő D. György: Kiből lesz az olvasó? Ötletek, módszerek szülőknek, pedagógusoknak. Bp: Animus Kiadó, 2006.
- Tóth Máté: Meseolvasás és olvasóvá válás. In: Könyvtári Figyelő, 62. évf. 2018. 4. sz. 549–557. p.
- Vekerdy Tamás: A meséléstől az olvasásig. Szávai Ilona (szerk.): Az olvasás védelmében. Budapest: Pont Kiadó, 2010.
- Zóka Katalin: Varázseszközök az óvodában: Érzelmi, erkölcsi kompetenciák alakítása játékkal, verssel, mesével, Bp: Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., 2009.
- Zóka Katalin: Varázseszközök az óvodában: Érzelmi, erkölcsi kompetenciák alakítása játékkal, verssel, mesével. Bp.: SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., 2007.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Szalai Martina Kármén
A Hallgató Neptun kódja: G3LX3L
A dolgozat címe: Olvasóvá nevelés – A bontakozó literáció megfigyelése a bölcsődében
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Anyanyelvi és Gyermek kultúra tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottnak tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

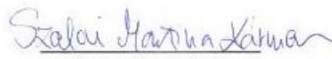
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitóri rendszerében.

Kelt: 2023. év 11. hó 06. nap

Hallgató aláírása

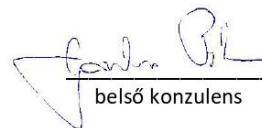
NYILATKOZAT

Szalai Martina Kármén (név) (hallgató Neptun-azonosítója: G3LX3L) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

— A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: Kaposvár, 2023. év 11. hó 05. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.